

Srednja šola za gastronomijo in turizem Ljubljana

Preglov trg 9, Ljubljana

**PO POTEH OSAMOSVOJITVENE VOJNE NA
OBMOČJU TEMENIŠKE IN MIRNSKE
DOLINE**

(seminarska naloga, turistično vodenje)

Mentor: Milenko GAJIĆ

Avtor: Maša CESAR, 3. TA

V Ljubljani, april 2025

KAZALO VSEBINE

UVOD.....	2
1. SLOVENSKA OSAMOSVOJITVENA VOJNA.....	3
1. 1. VOJNA NA DOLENJSKEM.....	3
2. NAČRT VODENJA.....	4
2. 1. POGANCI	4
2. 2. PUŠČAVA PRI MOKRONOGU	4
3. TEHNIČNI NAČRT VODENJA - ČASOVNICA.....	7
4. IZRAČUN CENE	8
5. MOŽNOSTI ZA SAMOSTOJNI OGLED POTI	10
ZAKLUJČEK.....	11
UPORABLJENI VIRI IN LITERERATURA.....	12
KNJIŽNI VIRI:	12
INTERNETNI VIRI:	12
PRILOGA 1.....	12
PRILOGA 2.....	13

UVOD

Sem Maša Cesar, dijakinja Srednje Šole za Gastronomijo in Turizem Ljubljana. V seminarski nalogi vam bom predstavila osamosvojitveno vojno in spomenike, ki so bili postavljeni v namen spomina na vojno, ki se je leta 1991 odvijala tudi na Dolenjskem.

Namen naloge je, da bi ljudem približala 10-dnevno osamosvojitveno vojno in ljudi bolj ozaveštila o njej.

Vodenje je namenjeno vsem, ki želijo bolje spoznati osamosvojitveno vojno, si ogledati njene ostanke in spomenike. Menim, da je ta tema zelo zanimiva tudi za domačine in osnovnošolce ter dijake, saj bodo bolje spoznali dogajanje in posledice osamosvojitvene vojne na Dolenjskem.

V nalogi bo opisan turistični program, ki bo izveden z avtobusom, zaradi razdalje med spomeniki. S tem vodenjem pa poizkušam širiti turizem tudi po ne tako zelo znanih lokacijah.

Pomembno je, da te dogodke poznamo še danes. To je naša lokalna identiteta in obeleževanje spomina na zgodovinske dogodke.

1. SLOVENSKA OSAMOSVOJITVENA VOJNA

Slovenska osamosvojitvena vojna, znana tudi kot 10-dnevna osamosvojitvena vojna je potekala med 27. 5. 1991 in 7. 7. 1991. Slovenija je samostojnost in neodvisnost razglasila 25. junija 1991 zvečer in takoj začela prevzemati oblast (carina, letališča in mejni prehodi). Vojna se je začela dan po razglasitvi samostojnosti Slovenije, 26. junija 1991, ko so enote Jugoslovanske ljudske armade (JLA) začele oboroženo agresijo z namenom zasedbe mejnih prehodov in obvladovanja komunikacijskih poti. Iz Hrvaške je proti Novemu mestu in Ljubljani prodirala kolona oklepnih vozil, proti letališču Brnik pa sta prodirali koloni tankov iz Vrhnike, proti mejnim prehodom z Avstrijo so oklepna vozila in tanki prodirali iz Maribora, iz Varaždina pa je kolona tankov skušala izsiliti prehod v Ormožu. Predsestvo republike Slovenije in vrhovni poveljnik slovenskih sil je odločilo, da bo Slovenija na napad odgovorila z oboroženim odporom. V Sloveniji je Jugoslovanska ljudska armada imela od dvajset do petindvajset tisoč vojakov, 250 tankov stalne postave, 100 tankov, ki so prišli iz Hrvaške in 300 oklepnih vozil različne namenskosti. Na letališčih Cerkleje, Maribor, Portorož in Brnik pa je bilo približno 90 letal in 50 helikopterjev. Slovenska Teritorialna obramba (TO) je bila sestavljena iz zaščitne brigade in sedmih pokrajinskih štabov (ki so bili razdeljeni še na 26 območnih štabov). Pripadniki TO so bili oboroženi s pehotnim orožjem, z orožjem za podporo, z orožjem za proti oklepni boj, z lažjim topniškim orožjem za protiletalsko obrambo ter z zaplenjenim orožjem JLA. K zmagi so pripomogle tudi Slovenske policijske enote in Civilna obramba.

1. 1. VOJNA NA DOLENJSKEM

2. pokrajisni štab Slovenske vojske (PŠTO) je bil vzpostavljen na območju Bele Krajne, Kočevja, Ribnice in Posavja. Sedež je imel v Novem mestu. PŠTO je pokrival takratno občino Brežice, občino Črnomelj, občino Kočevje, občino Krško, občino Metlika, občino Novo mesto, občino Ribnica, občino Sevnica in občino Trebnje. Preko tega dela Slovenije so in še danes potekajo pomembne poti s Hrvaške proti notranjosti Slovenije. Prav po teh poteh so kolone oklepnikov JLA prodirale na slovensko ozemlje. Na tem območju je imela JLA več pomembnih vojaških objektov: vojaško letališče Cerklje ob Krki, vojašnico Milana Majcna v Novem mestu, vojašnici v Ribnici in v Črnomlju, šest skladišč orožja in minsko-eksplozivnih sredstev, dve skladišči naftnih derivatov in še nekaj drugih objektov.

2. NAČRT VODENJA

2. 1. POGANCI

Prva cestna blokada je bila postavljena na Pogancih. Poganci so majhno naselje pri Novem mestu ob cesti M-4 Metlika–Novo mesto. Na eni strani je potok Težka voda, na drugi manjši hrib. Sprva so JLA želeli zaustaviti na Vahti, vendar je bilo premikanje JLA prehitro. Med vožnjo preko Gorjancev se je kolona vojaških vozil JLA razdelila v dva dela. Hitrejši del je bil sestavljen iz oklepnikov, počasnejši pa iz tovornih vozil. Blokada pri zapuščenem kamnolomu v Pogancih je zadržala le počasnejši del, hitrejši del pa je napredoval do odcepa v Mačkovcu. Poveljujoči častnik Prodanović je zahteval odstranitev barikade na Pogancih, zagrozil je s strelom v zrak, vojaki TO so mislili, da strelja na njih in so strele vrnili. To so bili prvi strelji v vojni za Slovenijo. Za tem je prišlo do pogajanja. TO ni hotela umakniti blokade, zato je JLA zagrozila z letali. Kolono vojaških vozil je TO spustila naprej in načrtovali so pregrado na Medvedjeku. Zaradi tega je bil zelo upočasnjjen promet. Kolona je na Medvedjek prišla šele čez 5 ur. Sedaj je v Pogancih postavljeno spominsko obeležje v spomin na osamosvojitveno vojno. Locirano je ob cesti, ki nas vodi iz Novega mesta proti Metliki. Ob skulpturi je postavljena tudi poučna tabla.

2. 2. PUŠČAVA PRI MOKRONOGU

Mokronog je naselje na južnem robu Mirnske doline in središče občine Mokronog-Trebelno. Območje je bilo pomembno že v prazgodovini, o čemer pričajo številna arheološka najdišča in grobovi. Iz srednjega veka se je ohranil Strelav turn, del nekdanjega obzidja iz leta 1340. Ljudska šola je bila ustanovljena leta 1808, med vojnama pa so tu raziskovali železovo rudo.

Puščava je naselje ob cesti Mokronog–Mirna, leži ob železniški progi Trebnje–Sevnica. Tu je železniška postaja Mokronog, kjer se je Prežihov Voranc odpravil na svojo znano pot Od Mokronoga do Pijane gore.

V 50. letih 20. stoletja so zgradili skladišče pogonskega goriva na Puščavi pri Mokronogu (v Ciganski dolini). Prvotno je bilo gorivo namenjeno vojaškemu letališču Cerklje. V tem skladišču je TO hranila tudi orožje, ki pa ga je kasneje, še pred vojno, premestila na tajne lokacije na območju Trebnjega. Poveljnik, stotnik Branimir Furlan se je s TO dogovarjal o morebitni predaji skladišča. Pogoj je bil, da bi enota, ki je skladišče varovala, bila razpuščena, vojaki bi odšli domov, skladišče pa bi prevzela TO. Vse je bilo dogovorjeno, nato pa je namestnik poveljnika Dragomir Grujović ustrelil Furlana, svojega nadrejenega. Kljub strelu mu je uspelo pobegniti, prav

tako kot nekaterim drugim vojakom. Poveljstvo nad skladiščem je prevzel Grujović. Miličniki so poskušali z likvidacijo Grujovića, vendar jim to ni uspelo. Začel je groziti z raztrelitvijo podzemnih rezervoarjev in z izpustom nafte po reki Mirni, ki bi jo nato zažgal, če mu ne ugodijo po njegovih zahtevah. Prebivalce so zaradi nevarnosti evakuirali. Zaradi strahu so iz ZPKZ Dob bili zadolženi, da priskrbijo dovolj veliko količino gasilske pene in pri Burni vasi pripravijo pregrado v primeru, da bi se grožnje uresničile. Mirnsko dolino pa so večkrat preletela letala in helikopterji JLA. Nevarnost je po nekaj dneh minila. Grujović je tudi sam izjavil, da ne bo storil ničesar, kar bi škodovalo in ogrozilo okolje ter ljudi. 25. julija je zapustil skladišče. Medtem je JLA izpraznila rezervoarje in gorivo odpeljala v Srbijo. V Mokronogu so postavili spomenik vojni za Slovenijo, v spomin na osamosvojitveno vojno. Ogled rezervoarjev je mogoč le od zunaj.

2. 3. MEDVEDJEK

Medvedjek je naselje v občini Trebnje. Nahaja se na istoimenskem hribu nad avtocesto Ljubljana – Zagreb. Že v srednjem veku so tu imeli vinograde Stiški opati. V bližini so bili odkriti rimski grobovi. V preteklosti je na tem območju stal Medvedski oziroma Stari grad, o katerem pa ni sledov. Na Medvedjeku je postavljen spomenik Partizana, saj so se tu tudi odvijali narodnoosvobodilni boji (NOB), med partizani in okupatorji.

Medvedjek je imel zelo pomembno vlogo v osamosvojitveni vojni leta 1991. V četrtek, 27. junija 1991 ob 1:15 ponoči so enote JLA prestopile državno mejo pri Metliki s ciljem, da bi se prebili do letališča Brnik. Vojaki Teritorialne obrambe so kolono prvič zaustavili pri, že omenjenih, Pogancih. Poveljnik oklepne kolone je vojakom TO zagrozil, da bo uporabil orožje in odstranil blokado. V znak, da je izrečene besede resno mislil je v zrak izstrlil naboj, to se je dogajalo ob 3:15, zato so vojaki TO mislili, da strelja na njih in so strele vrnil. To so bili prvi streli med osamosvojitveno vojno. Kolona je pot nadaljevala, vendar jih je na Medvedjeku čakala dolga blokada. V blokadi so bili v dveh, ponekod v treh, vrstah postavljeni tovornjaki. Na nadvozu je bil postavljen tudi eksploziv. Spopad se je začel ob 9:45. V spopad so priletela tudi letala, vendar se ni vedelo ali so slovenska ali armadna. Pripadala so JLA. Med prvim bombardiranjem je bilo veliko ranjenih vojakov TO, na strani JLA pa dva mrtva, med njimi en oficir, in dva ranjena. Ena od raket je zadela tudi Kotarjevo domačijo, v njej je zgorel tudi gospodar. V presledkih so sledila še tri bombardiranja in letalska obstreljevanja. Med žrtvami so bili tudi vozniki tovornjakov, ki jih niso zapustili, kljub opozorilom vojakov TO. V Nedeljo 30. junija se kolona oklepnikov ni mogla več

premikati. 4 dni so ostali vkopani na Medvedjeku, brez vode in hrane. Kljub temu se oficirji še vedno niso želeli predati. Nato pa so popustili in se vrnilo proti Hrvaški. Bitka na Medvedjeku je bila ena med najpomembnejšimi bojnimi akcijami za osamosvojitve Slovenije.

Člani Zveze veteranov vojne za Slovenijo so na Medvedjeku postavili spomenik, ki je betonsko-tektonskega okvirja in je del kulturne dediščine z evidenčno številko enote 10175. Pripeljali in razstavili so tudi oklepnik, ki je bil med osamosvojitveno vojno na Medvedjeku. Pripeljali so ga 16. 6. 2011. Na spominskem obležju, so na eni strani vklesana imena enot, ki so sodelovala pri boju na Medvedjeku, na drugi strani pa so zapisana imena žrtev.

3. TEHNIČNI NAČRT VODENJA - ČASOVNICA

ZAPOREDNA ŠTEVILKA	ODSEK	ČASOVNI OKVIR
0	ZBOR PRED ŠPORTNO DVORANO LEONA ŠTUKLJA	8.40 – 8.50
SLEDI VOŽNJA Z AVTOBUSOM PRIBLIŽNO 10 MINUT, NA KATEREM BO OPIS POTEKA OSAMOSVOJITVENE VOJNE		
2	OGLED SPOMINSKEGA PARKA OSAMOSVOJITVENE VOJNE V POGANCIH	9.00 – 9.15
VOŽNJA Z AVTOBUSOM, PRIBLIŽNO 35 MINUT DO MOKRONOGA. NA AVTOBUSU BO PREDSTAVITEV SAMEGA KRAJA		
3	SPOMENIK VOJNI ZA SLOVENIJO, MOKRONOG	9. 50 – 10.00
ZELO KRATKA VOŽNJA DO PUŠČAVE		
4	OGLED REZERVOARJEV, PUŠČAVA PRI MOKRONOGU	10.05 – 10.15
30 MINUTNA VOŽNJA DO MEDVEDJEKA, PREDSTAVITEV KRAJA MEDVEDJEKA NA AVTOBUSU		
5	SPOMINSKO OBELEŽJE NA MEDVEDJEKU	10.45 – 11.00

VOŽNJA DO ŠPORTNE DVORANE LEONA ŠTUKLJA, POVZETEK OGLEDANEGA

4. IZRAČUN CENE

STALNI STROŠKI

STROŠEK	CENA ZA 30 OSEB	CENA NA OSEBO
Tematsko turistično vodenje	150 EUR	5 EUR
Dnevni najem avtobusa z voznikom	150 EUR	5 EUR
SKUPAJ	300 EUR	10 EUR
Tematsko vodenje za osnovnošolce, dijake in upokojene veterane	75 EUR	2,50 EUR
Dnevni najem avtobusa	150 EUR	5 EUR
SKUPAJ	225 EUR	7,50 EUR

IZRAČUN PRODAJNE CENE

STALNI STROŠEK NA OSEBO	10 EUR	
STROŠKI SKUPAJ	10 EUR	
RVC	10%	1 EUR
DDV NA RVC	22%	2,20 EUR
TOTAL	13,20 EUR	
PRODAJNA CENA	14 EUR / OSEBO	

STALNI STROŠEK NA OSNOVNOŠOLCA, DIJAKA, UPOKOJENEGA VETERANA	7,50 EUR
---	----------

STROŠKI SKUPAJ	7,50 EUR	
RVC	10%	0,75 EUR
DDV NA RVC	22%	1,65 EUR
TOTAL	9,90 EUR	
PRODAJNA CENA	10 EUR / OSEBO	

5. MOŽNOSTI ZA SAMOSTOJNI OGLED POTI

ZAPOREDNA ŠTEVILKA	LOKACIJA	OPIS
--------------------	----------	------

1	Spominski park Poganci	Spomenik in poučna tabla o prvi blokadi JLA
2	Spomenik vojni za Slovenijo, Mokronog	Obeležje v središču kraja
3	Skladišče rezervoarjev, Puščava	Zunanost objekta (brez notranjega dostopa)
4	Spominsko obeležje Medvedjek	Spomenik in oklepnik

Vse lokacije so dostopne z osebnim avtomobilom in imajo zunanjo postavitve, razen skladišča na Puščavi, kjer je mogoč le ogled od zunaj.

ZAKLJUČEK

Upam, da ljudje v vodenju Po poteh osamosvojitvene vojne na območju Mirnske in Temeniške doline bolje spoznajo dogodke osamosvojitvene vojne in njene posledice. V spomin na to so na teh območjih postavili spomenike, ki spominjajo na te dogodke in jih je vredno obiskati ter se spomniti na hude posledice vojne in njene žrtve. Ti spomeniki so tudi pomemben del kulturne dediščine Slovenije.

UPORABLJENI VIRI IN LITERERATURA

KNJIŽNI VIRI:

PRAZNIK, B. 2017. Zgodbe in pričevanja: Temeniška in Mirnska dolina med vojno za Slovenijo leta 1991, 1. del. Trebnje: Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Trebnje

INTERNETNI VIRI:

<https://www.mokronog-trebelno.si/objava/172380>

<http://spomeniki.blogspot.com/2012/02/novo-mesto-poganci.html>

https://old.slovenskenovice.si/novice/slovenija/srbskega-junaka-ne-bo-vec-v-slovenijo#google_vignette

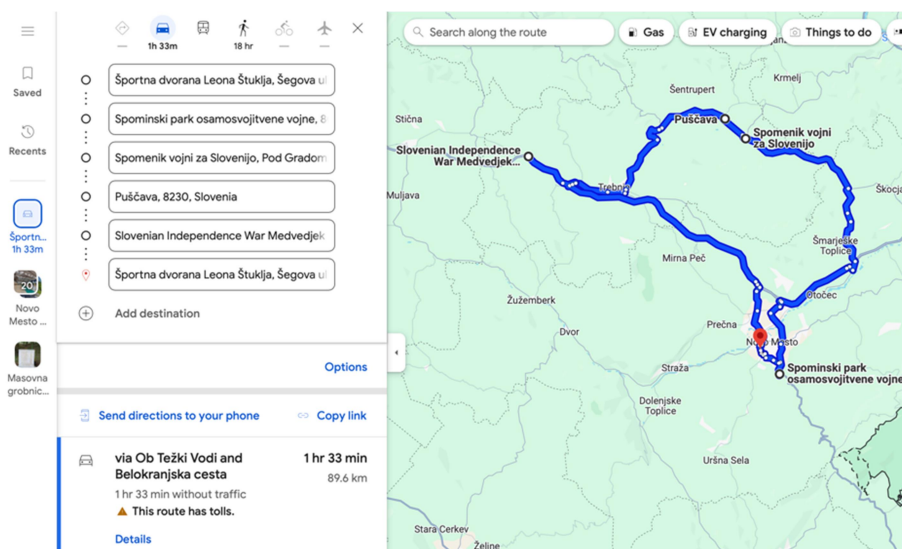
https://www.zurnal24.si/slovenija/poleg-cone-tudi-zapor-56456#google_vignette

<https://enciklopedija-osamosvojitve.si/clanek/poganci-bojni-spopad/>

<https://siol.net/novice/slovenija/deset-dni-ki-so-osupnili-evropo-555308>

PRILOGA 1

Zemljepisni prikaz poti (za prikaz sm uporabila google maps):

PRILOGA 2

Slikovno gradivo

Slika 1: Spominsko obeležje na Medvedjeku

(vir: <https://www.mojaobcina.si/trebnje/novice/svecani-dvig-zastave-na-medvedjeku.html>, 25. 4. 2025)

Slika 2: Spominski park v Pogancih

(vir: https://novomesto.si/dogajanje/novice/20170904134561/polozili_venec_na_spenik_v_pogancih/, 25. 4. 2025)

Slika 3: Spomenik v Mokronogu

(vir: <https://kraji.eu/slovenija/mokronog/slo>, 25. 4. 2025)